

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΑ

Η γυμναστική στα χρόνια του Ήθωνος. Ο Παγών και η κερίνες του. Γυμναστής και χερτογράφος. Οι πρώτοι Όλυμπιακοί άγώνες. Οι άμαξάδες αγωνιζόμενοι στην Πλατεία της Έλευθερίας. Ιωάννης Φωκιάνος, ο «πατήρ της Έλληνικής Γυμναστικής». Η όπλασκία στα Γυμνάσια. Οι ύπαξιωματικοί προγυμνασται και η αγανάκτησις των γονέων, κ.τ.λ.

ΗΝ εποχή αυτή που ζούμε, όλος σχεδόν ο παιδικός και εφηβικός κόσμος της Ελλάδος κλωσά. Το ποδόσφαιρο αντικατέστησε κάθε άλλο παιχνίδι και η γυμναστική μας κίνησις έπηρεε έτσι μιá άπροσδόκητη μορφή, όπως ούλο τον κόσμο. Όπως ούδηποτε, τó εύχάριστο εινε, ότι οι νέοι γυμνάζονταν, ενώ άλλοτε —στα πρώτα χρόνια του Κράτους μας— η γυμναστική ήταν στα σπάργανα.

Ο παλαιότερος Έλληγ γυμναστής ήταν ο Ιταγωνης, ο οποίος —για τó άρχαιοπρεπέστερο— έγινε Παγών. Δηλαδή : ο Παγών, τó Παγώνος ή Παγώντος —. Ο Παγών αυτός υπήρξε και πρώτος διευθυντής του Διδασκαλείου. Ήταν τύπος Αθηναϊκός, με μακρύ άσπρα μαλλιά κ' άχτένιστα γένεια —έτσι όπως μ'ας ζωγραφίζει ο Σύη τó γέρο Δαγοβέρτη στον «Περικλεωμένο Ιουδαίος» του. Είχε σπουδάσει τή γυμναστική στη Γερμανία κ' αυτός τήν εισήγαγε πρώτος σ'αύς Αθήνας. Ο Παγών εινε επίσης ο συγγραφέας του πρώτου νεοελληνικού βιβλίου γυμναστικής. Έδιδασκε με τó γερμανικό σύστημα των σιδερένιων έξαφτημάτων, δηλαδή με άλλ'πτες, ράβδους και ξύλινα κορίνες, ενώ σήμερα ή Σουηδική γυμναστική έχει καταργήσει τά βάρη αυτά.

Ο Παγών ήταν γνωστός και για τούς ιδιόρρυθμους γεωγραφικούς και ιστορικούς χάρτες του. Σ' αυτούς παριστανε τήν ιστορική και γεωγραφική εξέλιξη των εθνών συμβολικώς, μ' έναν καταρράκτη, του οποίου τά πρώτα κήματα άποτελούσαν οι Έβραίοι, οι Ασσύριοι και άλλοι Αβατολικοί λαοί, που προηγήθησαν στον πολιτισμό. Γ' αυτό είχε δομώσει τον άτλαντά του «Ο ροός του Χρόνου».

Τό πρώτο γυμναστήριο ιδρύθηκε στην δόδον Κηφισιάς, εκεί όπου άργότερα χτίστηκε τó Πτωχοκομείο, αλλά και σ'τό Διδασκαλείο, στή σημερινή Όδό Θεουκιδίου, είχε ιδρυθεί άλλο γυμναστήριο με τρία δίγωνα, ένα μονόγυγο και μιá γέφυρα με κούκους.

Ο Παγών κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για τó διαδόση τή Γυμναστική και τó πείση τον κόσμο, ότι σύμφωνα με τούς σχετικούς στίχους

*Η Γυμναστική κρατύνει,
σώμ' άνδρίζει και ψυχήν...*

Γ' αυτό, όχι μόνο έδιδασκε, άλλ' έκανε και άτομικές έπιδειξιεις τής δυνάμεώς του. Ο Παγών ήταν άκρια άκούραστος πεζοπόρος, άριστος κολυμβητής κ.λ. Οι νέοι τής εποχής έμειναν ένθουσιασμένοι μαζί του. Άλλ' οι άθλητικοί νέοι ήταν λίγοι τότε. Ο πολύς κόσμος έθεωρούσε μάταιες τής ασκήσεις του και τς περιφρονούσε μάλιστα, άνω τής τούμτες των σαλτιμπάγκων και τά ερόταλα.

Όταν κατά τó 1859 — στην Α' Όλυμπιακή Έκθεση — έσκηφθησαν νά τελέσουν και σωματικούς άγώνες, δέν βρέθηκαν νέοι συστηματικά γυμνασμένοι, και οι όργανωται των Άγώνων άναγκάστηκαν νά στρατολογήσουν άπό τον δρόμο έκείνους που είχαν κάποια φυσική δύναμη και έπιδεξιότητα. Πηλ. προερίχθη άθλητιάς, αυτοσχεδίου.

Οι Άγώνες έγιναν στην Πλατεία τής Έλευθερίας. Μιά έξέδρα είχε στηθεί για τούς Βασιλείς, τούς διπλωμάτες και τούς άνωτέρους ύπαλλήλους, ενώ ο λαός παρακολουθούσε όρθιος. Στην άρχή έγιναν

και μετά θάνατον, εινε και ή έξήη :
Μιά νέα γυναίκα, μιττέρα τριών μικρών παιδιών, είχε πεθάνει. Τό βράδυ τής ήμέρας τής κηδείας τής, ο άντρας τής σήκωσε τó χέρι του νά χτυπήσθ τó μικρότερο άπ' τά παιδιά του, γιατί ένοχλούσε τ' άδελφάκια του.
Άλλά τó χέρι του έμεινε μετέωρο. Είχε νοιώσει μια φρίκη, ένα άόρατο χέρι νά πάγη έξωφρα τó δικό του και νά τον έμπαδίζει νά χτυπήσθ τó μικρό. Συγχρόνως μιá φωνή, ή φωνή τής γυναίκας του άκούστηκε νά λήη :
— Μή χτυπήσθ τó παιδί μας !...
Η ψυχή τής μάνας και μετά θάνατον άγρυπνούσε σ'αύς αγαπημένα παιδιά τής...

επιποδρομίες, στις όποιες έλαβαν μέρος και άμαξάδες, με τά χοντρά τους άλογα. «Έπειτα έτελέσθησαν — γραφεί ο χρονογράφος τής εποχής — κομικοί και άθλιοι σωματικοί άγώνες», δολιχοδρομίες και άναρρηγήσεις σέ κατάρτι. Στό άγώνισμα αυτό έλαβε μέρος κ' ένας τυφλός ζητιάνος !

Ο κόσμος τού φώναζε :
— Άει, μορέ, κουράγιο ! Πιό ψηλά ! πιό ψηλά !...
Έπειτα έγινε άσ ζ α λ ι α σ μ ό ς». Με τó τελευταίο αυτό άθλητικό παιχνίδι έγέλασαν πολύ οι άπλοικοί Αθηναίοι τής εποχής εκείνης, γιατί οι άγωνιζόμενοι ήταν ύποχρεωμένοι νά πηδούν επάνω σ' ένα φουσκωμένο άσκι. Έλεφταν έτσι πολλοί και ο κόσμος χειροχορούσε. Νικήτης άνεκηρύχθη τέλος ένας περιβολάκης, ο όποιος κατώφθασε νά σταθί λίγες στιγμές όρθιος επάνω σ'τό άσκι.

Ήσαν όμως τά ταραχώδη γεγονότα τού 1862, ή άνόητη «χρυσή νεολαία» και οι άχάριστοι μισόκοποι τής «Ωραίας Ελλάδος» έξεθρόνισαν τον άσύγκριτο έκεινον Όθωνα και έροίξαν τή χώρα στην άναρχία. Μετά τον έρχομό τού Γεωργίου Α', έξεροάγη ή Κρητική Έπανάστασις και έτσι οι Όλυμπιακοί Άγώνες διεκόπησαν, για νά επαυλήφθουν μόνο σ'τό 1870. Έγιναν και τότε άγώνες, όχι όμως πια στην πλατεία τού Κοιμουνδούρου, αλλά σ'τό Παναθηναϊκό Στάδιο.

Τό Στάδιο δέν ήταν βέβαια τότε άναμνηρμωμένο, όπως τó βλέπουμε σήμερα, με τή γενναία χορηγία τού Άβέρωφ. Στις δύο πτέρυγες τού έφύτρωναν άγκάθια και στον άρχαίο στίβο του έβουσαν γίδες ! Έδώ και κεί άσπριζαν λίγα άπ' τ' άρχαία μάρμαρα των κερκίδων του.

Οι όργανωται έφρόντισαν νά καθαρισθί πρόχειρα ο τόπος κ' έτσι οι θεατα καθόντουσαν στις δύο κατηφορίες, άπό τς όποιες όμως κατακυλιούσαν γλιστροώντας κ' έπεφταν πολλοί μαζί, σφοδ-κούβιρι. Όπως ούδηποτε, οι Άγώνες τού 1870 δέν έπέτυχαν περισσότερο άπό τούς Άγώνες τού 1859.

***

Στήν ιστορία τής νεοελληνικής Γυμναστικής έξέχουσα θέση κατέχει και ο Ιωάννης Φωκιάνος. Γεννήθηκε σ'αύς Αθήνας στις 30 Νοεμβρίου 1845. Ο πατέρας του καταγόταν άπό τή Νέα Φώκαια τής Μικράς Άσίας και γ' αυτό άνωμάσθη και Φωκιάνος, ενώ πριν λεγόταν Ορφάνογλου. Ο Ιω. Φωκιάνος στην άρχή έσοπούδαζε μαθηματικά σ'τό Πανεπιστήμιο, άλλ' ή γυμναστική ιδέα τον είχε άπό νέο κατακυριεύσει. Ο άδελφός του Μιχαήλ, γυμναζόμενος σ'τά δίγωνα, έπεσε και σκοτώθηκε, αυτό όμως δέν άνάγκασε τον Ιωάννη Φωκιάνο νά εγκαταλείψη τή Γυμναστική και τον ένθουσιασμό του γ' αυτή.

Σ'τά 1868 ο τότε ύπουργός τής Παιδείας Μανρωμαχάλης διώρισε τον Ιωάννη Φωκιάνο Διευθυντή τού Δημοσίου Γυμναστηρίου, με μισθό δραχμών... 25 !

Οι σημερινοί γυμνασται, που έχουν βαθμό καθηγητού και άνάλογο μισθό, άς διαβάσουν μιá σχετική περικοπή άπό τó έγγραφο τού διορισμού τού Φωκιάνου. Ίδου :

«Μή υπάρχοντος ιδιαίτερου διδασκάλου τής Γυμναστικής εις τó ενταύθα Γυμναστήριον, αναθέτομεν δύν τó έργον τούτο, επί μηνιαία άντιμισθία δραχμών 25, και σ'ας προσκαλούμεν νά συνεργήσθε μετά τού φύλακος τού Γυμναστηρίου και προγυμναστού Κωνσταν. Νικηφοράκη, δεκανέως των πυροσβεστών» !...

Κι' έτσι, ο Φωκιάνος ανέλαβε τή διεύθυνση τού Γυμναστηρίου και, με τον καιρό, άρχισε τήν εκγύμνασι των άθλητών διά τούς Όλυμπιακούς Άγώνες.

***

Στις 18 Φεβρουαρίου 1871, οι ύπουργοί τής Παιδείας Πετμεζάς και των Στρατιωτικών Σμολένσκις έξέδωσαν διάταγμα εισαγωγής των στρατιωτικών ασκήσεων σ'τα σχολεία. Σέ κάθε σχολείο άπεσπ'ά τóνας ύπαξιοματικώς για ν' άσκήση τούς μαθητάς. «Όλοι οι μαθηταί, οι μεγαλειτεροι των 14 έτων, ήταν ύποχρεωμένοι νά γυμνάζονταν. Οι μαθηταί των δύο τελευταίων γυμνασιακών τάξεων έκαναν και δπλασκία, με ξιφολόγχες, ασκήσεις λόγου, πυρά κ.λ. Άς μη λησμονούμε ότι τήν εποχή εκείνη ή φιλοπατρία και ή Μεγάλη Ίδέα βρισκότουσαν σ'τό μεσορραγία τού.

Οι μαθηταί, άδιαφορούντες για τ' άλλα μαθήματα, είχαν δώσει όλο τον έηλο τους σ'τά δπλα. Ο άνθυμιασπιστής ή ο λοχιάς ήταν κυρίαρχος τού Γυμνασίου. Οι μαθηταί, μαζί με τήν δπλασκία, έμάθαιναν άπ' αυτόν και διάφορα άλλα πράγματα τού Στρατιωτικού, τής ταβέρνας, ή και πιό χειρότερα. Συνέβησαν έτσι διάφορα σκάνδαλα, οι γονείς και οι δασκαλοι σηκώθηκαν σ'τό ποδάρι και τέλος, σ'τά 1877, ο Θεόδ. Δηληγιάννης κατήγγησε τς στρατιωτικώς ασκήσεις.